

УДК 165. 191

Никитенко Н.Д.¹, Волобуєв В.В.²

¹студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

²канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МІФОЛОГЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ ПОЛІТИЧНОЮ СВІДОМІСТЮ

Сучасна людина не може обходитися без міфологічних принципів осмислення дійсності. Потреба людини в міфі не тільки не зникає, але й не збільшується протягом всієї історії суспільства. Саме тому можна стверджувати, що в наш час існують не тільки соціальні стереотипи, ілюзії, але й сучасні політичні міфи. Визнання високої ідеологічної ефективності міфу, основаної на відповідності його структурно-змістовної організації й функціональній дії потреб і людської свідомості, породжує технології створення міфів з метою маніпулювання. Міфотворчість тим самим стає строго контрольованим процесом, що припускає вивчення природної і створення на її основі соціальної міфології.

Україна, як і деякі інші пострадянські суспільства, знаходиться в стані ідентифікаційного *intermezzo*. Знаходження «між» різними орієнтирами ідентичності виявляється тією територією, де не спрацювають раціональні структури. Ірраціональне в таких умовах істотно впливає на формування ідентичності. Наслідком є інтенсивна активізація етнічних сценаріїв від етичності. До політичної кризи в Україні, яка розпочалася з листопада 2013 року та закінчилася революцією гідності, українська політична та інтелектуальна еліта не могла і до сих пір не може прийти до згоди щодо бажаного майбутнього країни. Тому вона продовжує безкомпромісно сперечатися і про минуле, пропонуючи електорату його різні і несумісні образи.

Якщо спробувати виділити основні напрямки трансформації історичної свідомості в пострадянській Україні, то очевидні наступні. Перший, ліберально-трансформаційний варіант, який формується на основі нових соціально- економічних і політичних реалій. Умовно цей шлях маркується як

«європейський вибір», хоча прихильники цього вибору часто демонструють рудименти і «радянського» історичної свідомості. Особливе місце, на думку українського дослідника Т. Ящука, в мозаїці історичної свідомості сучасного українського суспільства на лежить націоналістично налаштованим верствам [3]. Слід зазначити, що носії цих поглядів, як правило, є виразниками швидше традиціоналістського світогляду. З приводу самоідентифікації можна сказати наступне. Від етнічності ми позбутися не можемо, з дуже простої причини: це на рівні не свідомого.

Досить широке поширення в суспільстві, особливо в середовищі старших поколінь, має радянська свідомість з усіма притаманними їй рисами, що виражаються з тією чи іншою мірою радикальності. Носіями подібних поглядів є люди, які мають проблеми з визначенням своєї національної або культурної ідентичності, які скоріше визначають себе як «радянська людина».

Політичний міф можна розглядати як форму колективної психіки, яка пояснює політичну реальність цілісними чуттєво-образними засобами. Особливостями міфу є те, що він, по-перше, спирається на віру, по-друге, не піддається верифікації, а за своєю природою є ірраціональним, і здійснює постійний вплив на масову свідомість. За рахунок зазначених особливостей міф може грати як констатувальну, так і деструктивну роль в суспільстві [2, с. 141]. В сучасних умовах основне навантаження на міфологізацію дійсності покладено на телебачення. Саме воно диктує сьогодні зразки поведінки, стандарти життя, формує нові міфи.

Особливість політичного міфу як системи полягає в тому, що він має дворівневу структуру: повсякденний і спеціалізований рівень політичної свідомості, функціонування якого визначають два різних за спрямованістю структурних відносини. У зв'язку з цим політичний міф здатний проявлятися в різних формах, в залежності від того, на якому з двох рівнів політичної свідомості він реалізується і відповідно, яке з двох структуруючих відносин є визначальним в конкретній ситуації. Так, на буденному рівні політичної свідомості структуруючих ставленням, яке забезпечує становлення і функціонування політичного міфу, є віра суб'єкта міфу в уявний їм ціннісний ідеал, який є організуючим центром системи цінностей, переважає в його свідомості. На спеціалізованому рівні політичної свідомості структурні відносини, яке забезпечує становлення і функціонування політичного міфу є мета, суть якої полягає в управлінні іншою свідомості, за допомогою включення в це свідомість міфологізованої ідеї соціально-політичного характеру організуючого центру політичного міфу [1, с. 205–206].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пробийголова Н.В., «Феномен міфу в політичному житті сучасних суспільств», Політологічні записки :Збірник наукових праць. Вип. 2., Луганськ, Україна: вид-во СНУ імені В. Даля, 2010.

2. Стефанчук У. «Політична міфотворчість як різновид маніпулювання масовою свідомістю», Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, вип. 17, 2006. С. 140-143.

3. Коротков Д.С., Коннова Н.О. «Питання освіти та соціального розвитку суспільства», 2018.